

Poština
pavšalirana.Uredništvo
in
upravnništvo
lista je
v Ljubljani
Breg št. 12.
Telefon 119.

AVTONOMIST

Glasilo „Združenja slovenskih avtonomistov“.

Izhaja vsako soboto.

Celoletna na-
ročnina 50.— D
mesečna 4.— „
Inozemstvo ce-
loletno 100 D.
Posamezne
številke se ra-
čunijo po D 1.50
Inserati
se računajo:
pol str. 350 D,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglasih
beseda 25 p.

Kaj hočemo?

Lastno zakonodajo na lastnih tleh vzrastlega sloven-
skega ljudstva!

Naše načelno stališče.

Med političnimi boji so bili **ustavni boji** vedno najtežji in najbolj dolgotrajni. Ustava je vedno plod tiste politične ali družabne moči, ki odloča usodo države. Ta družabna moč je bodisi izraz enega razreda (sloja), ali pa enega ali več narodov skupaj. V kapitalistični dobi prevladuje v vseh državah moč **kapitalističnega** razreda. Zato so v zapadno evropskih državah v veljavi same takšne temeljne državne postave (ustave), ki jih potrebuje kapitalistični razred, da se obdrži na oblasti. Hegemonija je nujna notranja potreba kapitalističnega razreda. Tam, kjer so države tudi narodno mešane, se navadno pridruži razredni hegemoniji še narodna hegemonija (nadvlada). Tako vemo Slovenci še iz časov Avstrije, da je v njej **socijalno** prevladoval plemiški in kapitalistični razred, narodnostno pa Nemštvo, ker so bili Nemci „državotvoren“ element in kot takšni privilegirani. Zato so bili vsi politični boji Slovencev v Avstriji po svojem bistvu ustavni boji, boji za socijalno in nacionalno pravico našega kmečko-delavskega rodu.

Tudi danes ni drugače. Položaj, ki ga je ustvarila Vidovdanska ustava, je izzval ustavni boj v naši državi. Temeljna postava naše države je v socijalnem in narodnem pogledu tako ekstremno hegemonistična v prid kapitalizma na eni strani in v prid enega naroda (Srbov) na drugi strani, da je vsaka pomiritev izključena, dokler se ne izvede revizija. Prav radi tega se ustavnega boja udeležujejo vse široke mase socijalno in gospodarsko potlačeni kmetov in delavcev. **To je socijalni boj**, ki ima na zunaj sicer narodne znake, znake spora med Srbi na eni, Hrvati in Slovenci na drugi strani, to pa le radi

ekstremno izražene in izvedene srb-ske hegemonije.

To **načelno stališče** je treba imeti vedno pred očmi, ker nas sicer utegnejo posamezne faze tega boja zavesti na postranske tire. Za razvoj tega velikega ustavnega boja je toraj važno držanje političnih strank, političnih skupin in vodilnih političnih osebnosti; ne more na njih postopek izbrisati iz življenja tistih **notranjih socijalnih, gospodarskih in kulturnih nesoglasij, iz katerih se je rodil ustavni boj**. Vzemimo Radiča. On je danes politični reprezentant socijalnih, gospodarskih in narodnih težejih hrvaškega kmetijskega ljudstva. Če bi Radiča danes ubili, zaprli ali kako drugače odstranili — ali mislite, da bi bili s tem odstranjeni tudi **vzroki**, ki so političnega Radiča ustvarili? Gotovo ne! Če bi dr. Korošca danes odstranili ali pa če bi njegova stranka danes ali jutri prenehala eksistirati — ali mislite, da bi bilo s tem konec ustavnih stremiljenj Slovencev v socijalnem, gospodarskem in kulturnem pogledu? Tudi ne!

Radič je sedaj na Angleškem. Šel je v inozemstvo, da dobi tam oporo za nadaljni boj v smeri ustavne revizije. Ali bo oporo našel in kakšno? Ne vemo tega, toda mislimo, da se bo v nekaj mesecih jasno pokazalo, ali je bil ta njegov korak pravilen ali ni bil. Če je **zmoten**, potem bo imel ta njegov korak za posledico le polom njegove dosedanje **politične taktike**. Če pa bo njegova pot imela uspeh, potem bo ustavni boj prešel v novo fazo, v kateri bi se ob sedanjih trmoglavosti Belgrada pojavilo v ospredju **vprašanje naše države**.

Mi tega ne želimo in nočemo. Zato bo treba apelirati na Srbe, da spoznajo že kdaj temeljne socijalne, gospodarske in kulturne **vzroke** sedanjega ustavnega boja ter da v **interesu države same**, ki je plod žrtev in trpljenja svetovne vojne, dovolijo v revizijo ustave v smislu federacije in direktnega sodelovanja ljudstva pri javni državni in lokalni upravi. Če je korak Radiča zmoten, potem bi imel slabe posledice le zanj in njegove ožje somišljenike v tej

politični taktiki, ne bo pa spravil z dnevnega reda ustavnega boja, dokler ne bodo odstranjeni vzroki, ki ga najno izzivajo in zahtevajo.

S tega **načelnega stališča** gledamo mi na politični položaj v naši državi. Nepristransko in dosledno povemo le to, kar spoznamo kot resnično, ne imajoč pri tem nobenih postranskih in zahrbtnih političnih namenov. Zato tozadevna sumničnja odklanjamo.

K političnemu položaju.

Ob priliki zadnjega katoliškega shoda, so prišli v stik razni slovenski in srb-ski politiki. Umevno je, da je časopisje o tem pisalo ter pri tem ugibalo ter marsikaj kombiniralo. Tudi mi smo v zadnji številki prinesli razna politična opazovanja, ki so mogla biti seve le opazovanja. Da pa je časopisje to in ono kombiniralo, je umevno, ker je zlasti zagrebški »Jutarnji list« še pred shodom samim prinašal razne politične vesti iz Slovenije, ki se niso niti demantirale niti bile potrjene od vodilnega slov. časopisja. Tako so bili zlasti ljudje na Hrvaškem precej zmešani. V to nejasnost je posegel sedaj načelnik SLS, g. dr. Anton Korošec, katerega precizno politično izjavo je objavil nedeljski »Slovenec«. Glasi se:

Naš urednik je obiskal načelnika SLS dr. Korošca ter imel z njim sledeči razgovor:

»Ali bi mi hoteli, g. doktor, o svojih razgovorih z odličnimi člani radikalne stranke, o kojih se sedaj toliko piše in ugiba, povedati kaj natančnejega?«

»Vaš izraz »razgovori« je pravilen. Kakor veste, piše časopisje o »pogajanjih« in ugiba ali celo decidirano trdi, v kojem pravcu so se

gibala ta pogajanja. O kakih pogajanjih se absolutno ne more govoriti. Pogajati bi se mogel, recimo o ustvaritvi nove politične situacije, samo šef radikalne stranke gosp. Pašič ali vsaj član radikalne stranke, ki bi imel od Pašiča ali od stranke tozadevno polnomočje. Noben od gospodov, s kojimi sem govoril ob in po katoliškem shodu, ni imel tega pooblastila.«

»Ali bi mi mogli povedati, kaj ste govorili s posameznimi radikalnimi prvaki?«

»Dobro, ako hočete! S predsednikom Narodne skupščine, z g. Ljubom Jovanovičem sva se razgovarjala o delovnem programu Narodne skupščine v bodočem zasedanju, o nekaterih zakonitih predlogih celo precej podrobno. Mislim, da se radi tega ne more nič očitati niti g. predsedniku niti meni, ako se že sedaj zanima za predmete, ki pridejo kmalu na dnevni red parlamentarnega delovanja. Z ministrom zunanjih zadev g. dr. Ninčevićem sva govorila o posameznih zunanjepolitičnih vprašanjih, kajpada predvsem o reškem vprašanju. S finančnim ministrom dr. Stojadinovičem sva govorila o finančnih vprašanjih, posebno onih, ki zadevajo v prvi vrsti Slovenijo. In z dr. Ja-

LISTEK.

14

Kmečki punt.

Hrvaško napisal Avgust Senoa.

„Hvala ti, Ilija, da si mi dal priložnost,“ je rekel župnik kmetu; „imel sem neke svoje opravke pri kanonikih, pred vsem pa sem moral kupiti v mestu razna zdravila. Porabil sem že vsa in po vaseh je vse polno bolezni. Samo zadnje nedeljo sem po večernicah obiskal deset bolnikov. Bog ti povrni!“

„Zakaj bi vam ne dal, gospod župnik,“ je kmet veselo odgovoril, „od gosposke ni bilo nobenega naročila, svoje poljsko delo sem kolikor toliko opravil, zakaj bi vam potem ne storil te prijaznosti, saj ste prijatelj kmetov, ki nas tolaži in naše rane zavija.“

„Kako je pri tebi doma, z ženo in otroki?“ je vprašal brdovski župnik Ivan Babič.

„Kar nas je krščenega pod streho, je vse, hvala Bogu zdravo, in tudi zaradi živine se nimam pritoževati. Silje lepo kaže in tudi trsi so polni. Če ne bo suše ali toče, bo blagoslova dovolj; mraza se ne bojimo več. Okoli Stubice pa so, bogami, imeli nesrečo! Oni dan je bil moj boter, Matija Gubee, ki je šel po gosposkih opravkih v Mokrice, pri meni. Pravil je, da jim je mraz vse nemilo osmodil. Vsi vinogradi so črni. Boga mi, gospa Heningovica je s selitvijo slabo zadela. Ali veste — pa brez zamere, gospod župnik! — zakaj je stara zapustila Susjed?“

„Ne vem, dragi Ilija, jaz se malo brigam za gosposke muhe. Tako ima človek več miru!“

„Res je,“ je pritrdil kmet in pognal konje.

Med tem sta prišla skozi selo pod Susjedom. Psi so izza ograj silno zalajali, po kočah pa ni bilo nikjer luči. Kmet je opomnil:

„Glejte, nobena luč ne gori po celem selu! Pravi jazbeci so še celo v poletju! Po mojem računu še ne bo več ko deset. Vsaj zvezde tako kažejo.“

„Ne bo, ne,“ je odvrnil župnik.

Ilija je konje zopet pognal in ko sta se oddaljila od Zaprešiča, je znova začel:

„No povejte mi, milostni gospod, kaj ta sprememba pomeni. Vi ste siromakom dobri, vi ste učen človek, vi to morate vedeti.“

„Če bi vedel, dragi moj Ilija, bi ti povedal,“ je župnik odgovoril. „Toda gosposki mi ničesa ne povejo, nekako me — to povem samo tebi — po strani gledajo, ker sem s kmeti dober.“

„Vem,“ je kmet potrdil, „to vam bo Bog povrnil — in onim tudi,“ je tiho zamrmral.

„Da, zaupajmo na Boga, sin moj,“ je rekel stari župnik mirno; „držimo se prave mere, kadar je dobro, in ne izgubljam pameti in srca, kadar je slabo. Srednja pot je najboljša pot. Tudi po njej so kotanje, trnje in kamenje — toda katero smrtno življenje je brez nesreče? Mirna duša pa ve, da je vsake dobrote in vsake nezgode na tem svetu enkrat konec in da vsak dan ne treska. Božji sin je nosil svoj križ, nismo ga tudi mi.“

„Ej, milostni gospod,“ je kmet odkimal z glavo, „nanosili smo se ga vsak za dva.“

„Vem,“ je župnik prikimal, „toda Bog bo že dal, da bo prav. Kdor potrpi, je že rešen.“

„O, to potrpljenje se vse predolgo vleče; gospodar nas daje drugemu gospodarju v roke, kakor da smo koruzni storži, in vsakemu ostane nekaj zrnja v prstih, tako da smo nazadnje popolno goli rožiči. Heningovci nam ravno ne pi-

jejo krvi, ali verujte mi, da so ljudje po vaseh zlovoljni.“

Že sta se bila približala Brdovcu, od kate-rega se je že videl motni obris cerkvenega zvonika na ponočnem nebu, ko je naenkrat izza občestnega grma skočil mož, vzdignil roko in kriknil:

„Stojte, ljudje!“

Ilija je z levico pritegnil vajeti, z desnico pa segel za pas, kjer mu je tičal samokres. Voz se je ustavil in župnik je brzo skočil po koncu.

„Kdo si?“ je jezno zakričal Ilija, „kaj mi plašiš konje?“

„Pusti pas pri miru,“ je mirno odgovoril možakar. „Tega ni treba. Nisem niti Turek, niti hajduk, ampak poštena duša. Bog vam pomagaj, ljudje božji, in sveti Nikola, pa ne zamerite, da sem vam tako sredi trde noči skočil na cesto. Odgovorite mi za božjo voljo, kar vas bom vprašal.“

„Govori,“ je odvrnil župnik še vedno mirno stoječ na vozu. Mož je prišel bliže in ker je stal mesec že nad goro in je njegova luč padaja rani, je bilo mogoče videti, kakšen je. Bil je visok in suh. Dasi mu je mesečina sijala v obraz, je bilo vendar težko reči, kakšne kože je. Rekel bi skoro človek, da je vse podolgovato, koščeno lice z orlovskim nosom, pod kojim so dolgi, črni brki padali na prsa, da so tudi razgaljena prsa prav take barve kakor temna orehova skorja. Na glavi je imel črno kučmo z rdečim jezikom, ob ramenih mu je visel kožuh in mesečina je čudno trepetala v njegovih črnih očeh, na srebrnih zaponah telovnika, na nožu in samokresih za pasom in na tanki cevi puške, ki jo je mož nosil obešeno preko ramena.

(Dalje prih.)

njičem sva razpravljala o cerkvenopolitičnih vprašanjih, kojih je tudi pri nas trenutno dovolj na dnevnem redu. Z dr. Jankovičem sva govorila o železniških vprašanjih, predvsem o militarizaciji. Ne morem presoditi, kaj je na tem čudnega. Šaj se slično ne razgovarjam prvokrat. Mislim, da so ti razgovori vzbudili pozornost samo radi tega, ker živimo v parlamentarnih počinah, ki dajejo sicer premalo snovi za notranjepolitične razprave v listih.

»Gospod doktor, Vi se izogibate, javnost se zanima za to, ali ste se pogajali o eventualnem vstopu v vlado in o posledicah, ki bi potem nastale z ozirom na Vaše razmerje do Hrvatov in muslimanov. Ali mi morete o tem kaj povedati?«

»Vidite, sedaj rabite tudi Vi napačen izraz »pogajanja«. Pogajanj ni bilo! Zakaj, sem že povedal. Da pa smo govorili z ministri tudi o Hrvatih, o muslimanih, o Radičevem potovanju po inozemstvu, o parlamentarni konstelaciji in o marsičem, to je pač samoumevno. Če cel svet govori o tem in sme o tem govoriti, zakaj ne mi? Še enkrat ponavljam: govorili smo, izmenjavali svoje misli in stališča, jih spodbijali in zagovarjali, ali pomagali se nismo.«

»Še vedno se mi izumikate, g. doktor. Za to dovolite vprašanje: Ali boste šli v jeseni v vlado?«

»Kakor veste, odločitev o našem razmerju do vlade in do parlamenta, smo prepustili zboru strankinih zaupnikov. Po celi Sloveniji se prirejajo sedaj zaupni shodi, kjer se pristajem polaga natančna slika sedanje notranje situacije, tako da se bo mogla stranka s polno odgovornostjo in premissljenostjo

odločiti. Kakšen bo odgovor na to, počakajmo z mirom in potrpežljivostjo.«

»Kakšne so Vaše zveze do Hrvatske republikanske seljačke stranke in do Jugoslovanske muslimanske organizacije?«

»Ravno iste kakoršne so bile dosedaj. Nič se ni izpremenilo, le da so stiki radi parlamentarnih počin precej redki. Iстина je, da mi nismo vedeli za Radičevo potovanje v inozemstvo, a to je interna zadeva edinole Seljačke stranke. Naša zveza je zamisljena samo za notranjepolitično izvojevanje naših načel glede ureditve države. Mi Slovenci bi, ako bi tudi to kdo zagovarjal, ne smeli klicati zunanje intervencije, ker bi jo Italija z veseljem izvršila na svojo korist in v našo škodo. Pod fašistovski bič pa nobenega Slovenca ne miče.«

Ko je še dr. Korošec nato vsak odgovor o avdienci pri kralju odklonil, je bil naš razgovor zaključen.

Kolikor smo mi poučeni, ne more priti do zaželjenega sporazuma med Srbi, Hrvati in Slovenci vse dotlej, dokler vodi našo notranjo politiko Nikola Pašič, ki je odločen protivnik vsake revizije v smislu zahtev Hrvatov in Slovencev. Drži ga radikalna stranka, ker ne more preko njegove velike avtoritete. Menda čaka na njegovo smrt. Toda ljudje obračajo, Bog pa obrne in Nikola bo morda še dolgo živel. Zato bo ustavni boj najbrže še zelo dolg in trd. Radikali so danes mogočen političen faktor v Srbiji, toda poznavalci temošnjih razmer pravijo, da se bo stranka razbila na več kosov, ko bo Pašič umrl. To pa ni v rokah ljudi.

Ob začetku šolskega leta.

Ta teden bo teden slovesa. Mnogo fantičev in deklic bo zapustilo za nekaj mesecev rodni dom in odhajalo v mesto v šolo. Nekateri jo bodo mahali od doma peš, drugod bo hlapec zapregel in naložil fante na voz kakor drva, matere pa bodo zavijale v papir in cule popotnice in jokale...

In prav imajo matere, da jokajo, one samo nekaj slutijo, toda materine slutnje so globoke, one slutijo sužnjost!

Šolsko vprašanje je bilo že od nekdanj žalostno poglavje v žalostni zgodovini našega rodu. Toda tako žalostno kot je danes še ni bilo nikoli.

Nekdaj so pošiljali naši ljudje fante v šolo z željo, da fant postane »gospod«. Vsa ta zadeva se je navadno vršila tako-le: Domači kaplan ali župnik je našel kje v fari brihtno glavico, ki se mu je je zdelo škoda. Zato je stopil v hišo prigovarjat očetu ali materi, naj dajo poba v šolo. Prigovarjanju je sledilo obligatno stokanje. Župnik je našel pomoč tudi za tak slučaj. Parokrat je segel tudi sam v žep, nekaj so storili usmiljeni meščani in če je šlo količkaj posreči, je fant prišel v mesto, kjer mu je stara gospodinja pridigovala noč in dan: »Fant, le priden bodi in golant, pa ti bodo dali lepo in dobro službo in boš vsak dan jedel meso in bel kruh.« In fant, ki nikdar ni videl ne mesa, ne belega kruha, je zdihoval za mizo, se učil in učil, dokler ni postal »gospod« te ali one sorte. Če je postal gospod te sorte, je mati vriskala od veselja, če je pa postal gospod one sorte, je pa oče klel okoli hiše nad »prokletim škricem.«

Tako smo prišli Slovenci do svoje »inteligence«. Priden bodi, ubogaj, služi: brez tega ni mesa in ni belega kruha...

Pred vojno je res bil čas, ko so šolani ljudje jedli meso in bel kruh. Če že splošnosti niso koristili kdovekaj, so bili siti vsaj oni. Danes pa še tega ni več.

Pa da nas ne bo kdo napačno razumel: Mi nikakor nočemo reči, da je šola nepotrebna ali pa da je »inteligence« odveč. Pisec teh vrstic hoče reči le, da je taka »inteli-

genca«, kot jo imamo še danes na kupe za celokupnost brez pomena in da je zato treba biti previden pri izbiri šole, da ne bomo dobili take »inteligence« še več kot jo imamo že.

Večkrat beremo trditev, da je »inteligence« vsakemu narodu potrebna, ker »inteligentje« da so »poklicani voditelji naroda.« To je prav lepa beseda — ampak treba je vedeti, kaj je »inteligent«.

Včasih pravi kaka mestna ženska, da je »inteligentna« ker je lepo oblečena, ker ne pljuje na tla in ker ne je z rokami ali pa z nožem, ampak z vilicami. Te vrste »inteligence« ni nobena »inteligence«, ker dobre manire še niso »inteligence«. Lepo priklanjati se zna vsak natak, a zato še ni »intelligenten«, ampak je kljub temu lahko prvovrstno prismodé.

Zopet drugi pravijo, da so »intelligentni« šolani ljudje. Nam se pa zdi, da še tako šolani ljudje niso vedno »intelligentni«. Dober advokat je pač dober advokat, ampak če ga vprašas za njegovo mnenje o kaki stvari, ki ne spada naravnost v njegovo stroko, boš dobil dostikrat odgovor, ki je vse, samo »intelligenten« ne! Visoka znanstveno-strokovna izobrazba je sicer lep pripomoček za »inteligence«, ni pa še »inteligence«, ker ta se ne da pridobiti v šolah, ampak se rodi. Prirojeno duševno sposobnost in okretnost pa šola lahko razvije ali pa — ubije.

Prirojene inteligence pa nam ne ubija toliko šola s svojim strokovno-znanstvenim balastom, ampak s svojo vzgojo. »Fantek, le priden bodi, in dali ti bodo službo, dobro službo... meso in bel kruh — to je tisti strup, ki truje slovensko »inteligence« že nekaj stoletij!

Ali ste že kdaj slišali, da bi fantom kdo rekel tako: »Fant, le priden bodi, tudi uči se, kar ti bodo naložili, ampak nikar ne pozabi, da hočeš postati gospod, ne služabnik! Če pa hočeš postati gospod, pravi gospod, moraš znati delati, duševno ali pa telesno, in sicer delati tako, da ne boš ti prosil tiste slovnoznane slovenske »službe«,

ampak da te bodo zaradi tvoje pridnosti, sposobnosti, delavnosti in razuma »oni« (tam nekje gori visoko!) iskali in oni tebe prosili, da jim skazeš ti milost s svojim delom, ne pa oni tebi z »gnado«! — Ali je že kdo slovenskim fantom govoril tako? Ne! In sicer zato ne, ker nihče tako govoriti ne sme! Tako vam govori lahko tisti, ki je neodvisen. Neodvisnih strokovno-šolanih in prirodno-brihtnih ljudi pa nam naša šola doslej ni dajala in jih tudi ni smela dajati, ker je bil njen namen vzgajati patrijote, kar je prav lepo, rodoljube, kar je še lepše, samo ne mislečih ljudi, kajti to je nevarno! Misleč človek namreč poskuša najti pot do neodvisnosti, taka »inteligence« pa ni za sedanjoo družbo.

Zato pravimo vsem, ki pošiljajo svoje otroke v šolo: Pošljite jih tja, kjer bodo vzgojeni tako, da bodo bolj neodvisni! In sicer neodvisni gospodarsko in kar je še mnogo važnejše, neodvisni tudi duševno. Nekdaj je imela naša »inteligence« vsaj meso in bel kruh kot plačilo za svoje duševno suženj-

Kako je nastala svetovna vojna.

Poroča dr. L.

Povod svetovni vojni je bil sarajevski umor 1914. leta. Ta dogodek, ki je imel tako velike posledice za seboj, še ni popolnoma pojasnjen. Letos je izdal srbski zgodovinar univ. prof. Stanoje Stanojević spis, v katerem je povedal objektivno resnico, koliko je njemu znana, o sarajevskem umoru.* Iz tega spisa je vzeto moje poročilo.

I.

Srbi so imeli v srednjem veku svoje narodne države. V drugi polovici XV. stoletja so si te države podvrgli Turki in Srbi so prišli v njih odvisnost, ki so se je pa hoteli otresti, ker sta bili med njimi razviti narodna in državna misel, narodni čut in hrepenenje po svobodi. Ko so začeli proti koncu XVII. stoletja Avstrijci potiskati Turke nazaj, so Srbi pomagali pri tem delu, ker so si bili svesti, da se morejo v boju s Turki naslanjati edino na Avstrijo, ki se pa ni izkazala, ker je zatirala srbsko prebivalstvo, kolikor se ga je bilo na begu pred Turki naselilo na njenem ozemlju. Posledica te nezadovoljnosti je bila, da se je pri Srbih zgodaj pojavila misel o lastni svobodi in neodvisni državi, ki je bila takrat še fantastična tvorba.

Ker je Avstrija Srbe razočarala, so se začeli nagibati na rusko stran, ki je nastopala v XVIII. stoletju vedno bolj kot zaščitnica turških kristjanov. Ko se je v prvih letih XIX. stoletja ustanovila nova srbska država in so Srbi iz Avstrije pomagali svojim rojakom moralno, materialno in finančno, tedaj je nastala misel, da osvobodi Srbija vse svoje brate ne le izpod turškega, ampak tudi avstrijskega gospodstva. Avstrija je pa hotela prepričati uresničitev te misli: zato je vse XIX. stoletje zatirala svoje Srbe in je v zunanji politiki z malimi izjemami nastopala proti Srbiji.

To nasprotstvo se je zlasti pokazalo 1848. leta, ko so si Madjari pridobili vedno več moči v monarhiji, ki so jo izrabljali za madjarizacijo; zato so bili Srbi nasprotni posebno Madjarom in pričakovali rešitve od Rusije, dasi niso vedeli, kako. Pozneje je nastal zastoj v narodnem boju, ko so se vneli v Srbiji ustavni prepiri ter je njen ugled padel ne le v Evropi, ampak tudi pri Srbih v monarhiji. Preobrat je nastopil s kraljem Petrom 1903. leta, ker se je začelo na vseh

* Stanoje Stanojević: Die Ermordung des Erzherzogs Franz Ferdinand. Ein Beitrag zur Entstehungsgeschichte des Weltkrieges. Aus dem serbischen Manuskript übertragen und herausgegeben von Hermann Wendel. Frankfurt a. M. 1923.

stvo — danes pa se tega nima. Kaj naj nam koristi taka »inteligence«? Vzgojena v starih suženjskih tradicijah se slovenska »inteligence« danes prav nič ne upira, če mora n. pr. politično biti danes liberalna, jutri radikalna, potem zopet demokratska itd. Meso in vsak dan bel kruh! Mnogim se sicer to upira in gnusi, ampak kaj naj? Zelodec, meso in bel kruh...

Ta vzgoja mora iz nas ven!

Toda kako, bodo vprašali mnogi.

Odgovor na to vprašanje je dal slovenski kmet (farmer) v Ameriki. Potreboval je hlapca, najrajše slovenskega fanta in da ga dobi, je inseriral v nekem ameriško-slovenskem listu to-le:

»Iščem hlapca, najrajše slovenskega fanta. Če tega dela še ne zna, se ga bo pa naučil.«

Ta inserat je za slovenske stariše, za učitelje in za študente suho zlato! Slovenski farmer v Ameriki pa, ki ga je zapisal, je nedvomno jako velik »intelligent«, čeprav ne zna več kakor pisati in brati ali pa še tega ne.

poljih s krepkim gospodarskim, kulturnim in narodnim delom; zlasti se je na sestankih mladine, časnikarjev, umetnikov, intelektualcev delalo za zblizanje Srbov s Hrvati in z Bolgari.

Avstrija je zasledovala to gibanje in storila vse mogoče, da ga prepreči. Sem spada tudi carinska vojna, ki jo je začela, da uniči ali vsaj oslabi Srbijo gospodarsko in finančno, kar se ji ni posrečilo, nasprotno je Srbija vzdržala ta boj, ki jo je le še bolj utrdil v prepričanju, da se je treba gospodarsko osvoboditi od tujega pritiska. Leta 1908. je prišla aneksijska kriza, da so se prvokrat razdelile evropske države na dva tabora, ki sta si potem v svetovni vojni stala sovražno nasproti. Srbi so se že težko pomirili z določbo berlinskega kongresa, ker je dal Avstro-Ogrski naročilo, da zasede Bosno in Hercegovino, ki sta po večini obljudeni s Srbi; vendar so smatrali, da je ta zasedba začasna, a z aneksijo naj bi bile te nade uničene. Ugovarjali so in Evropa je izvedla, da ima Srbija pravni razlog za to. Vsa dežela je bila po koncu, ki sta jo podpirali tudi zlasti Anglija in Rusija proti Avstro-Ogrski in Nemčiji. Ko je prispela kriza 1909. leta do vrhunca, se je pa zavrsila nepričakovano: pod pritiskom Nemčije sta se morali udati Anglija in Rusija, a Srbija je bila prisiljena izjaviti, da z aneksijo Bosne in Hercegovine niso bile prizadete njene pravice in da ničesar ne začne proti avstro-ogrski monarhiji. Razjarjenost Srbov je bila tem večja, ker so avstro-ogrskosti oblasti pred aneksijo uprizorile nasproti Srbom iz monarhije nekaj veleizdajniških obtožeb, ki so imele za podlago lažnive izpovedbe in ponarejene listine, kar se je dokazalo pred sodiščem. Tudi po aneksiji je Avstro-Ogrska preganjala srbstvo doma in zunaj.

Proklamacija aneksije, iz tega nastala kriza in njena rešitev je privedla ves srbski narod do prepričanja, da je glavni nasprotnik Srbije in srbskega ljudstva Avstro-Ogrska, ki hoče uničiti njegovo gospodarsko in politično svobodo.

II.

Po aneksijski krizi je zavladalo med srbskimi državniki in njih političnimi zavezniki spoznanje, da je najvažnejše vprašanje, kako preprečiti daljnje prodiranje Avstro-Ogrske na Balkan. Izdalo se je geslo: Balkan Balkancem! in snovala se je balkanska zveza s Turčijo na čelu, ki ji je pristopila tudi Bolgarija; toda do uresničenja ni prišlo, ker so bili Mladoturki preveč odvisni od Nemčije in so s svojo nasilnostjo morali dovesti do bojev z Bolgari, Grki in Srbi. Iz zveze proti

Avstro-Ogrski je nastala zveza proti Turčiji. Srbi so imeli še vedno za glavno točko pogodbe, ki je govorila o bolgarski pomoči v slučaju srbsko-avstrijske vojne, dočim je bilo to za Bolgare postransko in niso nikoli resno mislili na to, marveč je bila zanje odločilna določba, po kateri se je bila Srbija zavezala za boj s Turkom. Ko se je končno razbila misel zveze s Turčijo na čelu, je delovala Bolgarija na to, da pride do vojne s Turčijo, kar so ji olajševali Mladoturki s svojo nasilno politiko nasproti krščanskim narodom in s svojim oboroževanjem pod vplivom Nemčije. Balkanska zveza je začela prvo balkansko vojno 1912./13. leta.

Avstro-Ogrska je računala, da ne bo imela Srbije nobenih vojaških uspehov ali pa čisto skromne, kar bi bilo oboje prišlo monarhiji v prid: poražena Srbija bi bila izgubila svoj ugled in zašla zlasti v denarne stiske; deloma zmagovita Srbija bi bila pa vsekako utrujena in oslajena — na vsak način so mislili avstro-ogrski krogi, da bo Srbija potrebovala njih pomoči. Iz teh razlogov je ostala Avstro-Ogrska nevtralna in puščala pri miru simpatije svojih Srbov za njih rojake. Kumanovo je iztreznilo, zlasti še, ko so se tudi Hrvatje in Slovenci pridruževali zavednosti Srbov. Poprvih srbskih zmagah je izpremenila Avstro-Ogrska svoje postopanje nasproti Hrvatom in Srbom v monarhiji, začela je ustvarjati posebno albansko državo, da ne pride. Srbija do morja in Črna gora do Skadra, uprizorila je afero s konzulom Prohazko v Prizrenu — vse to, da izsili konflikt s Srbijo. Nasprotje med obema državama se je poostriilo.

Ko je po prvi balkanski vojni nastal spor zaradi razdelitve priborjenega ozemlja med Bolgarijo ter Srbijo in Grško, je avstro-ogrška diplomacija podpirala Bolgare in jih po mnenju Srbov pognala v boj zoper Srbijo, ker je bila prepričana o premoči bolgarske vojske. Brez vojne napovedi je Bolgarija napadla Srbijo in Grško ter bila po-

ražena, dasi je avstro-ogrsko časopisje po vladnem vplivu pisalo s početka o velikih bolgarskih uspehih. Ob bukareškem miru je Avstro-Ogrska krepko delovala zoper Srbijo in isti dan, ko je bil podpisan bukareški mir, je uradno naznanila Italiji, da hoče napasti Srbijo; toda odločni ugovor Italije in strah pred splošnim požarom sta takrat rešila Srbijo pred avstro-ogrskim napadom. Ko je Srbija mesec nato odbila arnavtski napad, ki ga je po prepričanju Srbov osnovala Avstro-Ogrska, je avstro-ogrška monarhija poslala Srbiji zahtevo, naj umakne svoje čete z arnavtskega ozemlja, sicer ji napove vojno. Srbija je to storila, a kmalu nato je skušala Avstro-Ogrska z nakupom akcijskih orientalskih železnic delati Srbiji težave, kar se ji pa ni posrečilo.

Po turški in bolgarski vojni si je Srbija odkrito želela dolgotrajnega miru, da si odpomore gospodarsko in telesno ter si more osvojeno ozemlje polagoma dvigniti iz zapuščenosti, v kateri ga je dobila. Zato je od bukareškega miru do svetovne vojne dajala Avstro-Ogrski vse mogoče koncesije, ki so bile združljive z njenimi življenjskimi koristmi in z njeno neodvisnostjo. Na drugi strani so pa postajali Srbi, Hrvatje in Slovenci v monarhiji silno nezadovoljni z razmerami v svoji državi, ki je bila v primeri s parlamentarno-demokratsko Srbijo fevdalno-aristokratska brez narodne in politične svobode, poleg tega so bile tu velike davščine, dočim so bile v Srbiji finance bolj v ravnotežju in po dveh vojnah se davki niso zvišali. To je ustvarjalo nervozno občutje sploh, zlasti pa pri mladini, kjer prevladuje kipeče čuvstvo namesto hladnega razuma. Iz tega občutja si razlagamo možnost, da se je našla skupina mladih ljudi, ki je sklenila umor avstrijskega naslednika prestola Frana Ferdinanda, ker je njega imela za glavnega nasprotnika Srbije in srbskega ljudstva.

(Dalle prth.)

Dnevne vesti.

Proletarski otroci. Te dni smo videli hoditi po ljubljanskih ulicah male dečke na pol nage, namazane z „biksom“ po obrazu, po nogah in rokah, ko so nosili reklamne plakate za neko mazilo čevljev. To je že višek poniževanja proletarskih otrok in pravi škandal. Proletarski otrok si mora služiti solde tudi s tem, da ga namažejo z „biksom“ kot bi bil zamorec. Čudno, da teh reči ne vidi oblast in ne kaznuje podjetnika-agenta z občutno globo — v korist tehle revčkov, ne v prid državne kase!!

Silen potres na Japonskem. Na Japonskem je bil pretekli teden strašen potres, ki ga prištevajo med najsilnejše pojave te vrste v svetovni zgodovini. Potres je uničil glavno mesto japonskega cesarstva Tokio in še mnogo drugih mest. Življenje je izgubilo vsled potresa, požarov in povodnji nad 300 tisoč ljudi. Rešena pa je cesarska rodina.

Poslajte naročnino čimpreje, da se vam list ne ustavi. Kdor še ni prejel položnice, jo prejme v prihodnji številki.

Popravek. V prejšnji številki »Avtonomista« naj se pri oddelku »Kultura« v zadnjem odstavku popravi besedilo »po rekonstrukciji A. G. Kreka« v »po rekonstrukciji A. G. Kosa«. Dr. L.

Posetnike ljublj. velesejma opozarjamo na najbolj pripravno razvedrilo po poti, na II. zvezek Šarabonovih **Zgod. anekdot.** Na 180 straneh najde čitatelj izredno veliko zanimivega, zabavnega in poučnega berila; nekateri odstavki so naravnost sijajni in bo s knjižico prav gotovo vsakdo zadovoljen. Do bi se po vseh knjigarnah, cena je samo 16 dinarjev.

Cerkvenim zborom! Opozarjamo na današnji oglas izdanih skladb **Karlo Adamiča, pošta Koprivnica Hrvatsko.** Oprema teh skladb je lepa, papir prvovrsten, skladbe po večini lahke in srednje težke, vsakemu se morajo dopasti. Želimo, da bi se akordi teh skladb prelivali med oblaki dišečega kadila in vročimi molitvami tja gori, gori k nebeški Pravdi s prošnjo, da že enkrat podeli našemu dobremu narodu: mir, srečo in blagostanje.

Najboljši premog, drva in oglje kupite najcenejše pri **Družbi Ilirija, Ljubljana, Kralja Petra trg 8.** Telefon 220.

Čevlji z znamko „Peko“ domačih tovarnih Peter Kozina & Ko. so priznani najboljše in najcenejše. — **Dobite jih** povsod. Glavna zaloga: Ljubljana, Breg štev. 20, na drobno Aleksandrova cesta št. 1.

Gospodarstvo.

Južna železnica.

Južna železnica je podržavljen. To je eno in prvo. Kaj je drugo, pa ve vsak in niti mu ni treba čitati »Uradni list«. Da je namreč srbska vlada takoj imenovala generalnega ravnatelja in da je ta seve-

da Srb. Mi tega ravnatelja prav nič ne poznamo in če bi nas kdo vprašal, bi mu morali po pravici odgovoriti, da ne poznamo niti njegovih sposobnosti niti nesposobnosti in da niti ne vemo, če se podpisuje s

peresom ali s palcem. Ali nekaj dejstev — samo dejstev, prav nič drugega — bi pa pri tej priliki vendar radi ugotovili. Prvo je to, da je južna železnica doslej izborna poslovala, da je najboljše poslovala od vseh jugoslovenskih železnic. Drugo dejstvo je, da je tako dobro poslovala pod dosedanjim slovenskim vodstvom. In končno tretje dejstvo je, da navzlic vsemu temu ni bil imenovan Slovenec za generalnega ravnatelja.

Iz vseh teh dejstev pa izhaja marsikaj. V prvi vrsti pač, da je imenovanje posebnega generalnega ravnatelja popolnoma odveč in da pomenja zgolj nepotrebno razsipanje našega slovenskega denarja. Nadalje sledi, da je novi generalni ravnatelj vsekako manj sposoben za svoje mesto, nego so to njemu podrejeni uradniki dosedanjega ravnateljstva. Zakaj sicer naj bi bil pokazal pri splošni železniški polomiji izvenslovenske Jugoslavije svoje sposobnosti. In h koncu koncev prihaja nujno zaključek, da smatrajo Srbi Slovenijo očitno za nekako kolonijo, katere prebivalstvo naj se puli za koritaželjno srbsko poročilo.

To sicer ni za nas nič novega. Delajo tako že dolgo in sistematično. Dejstva vidi celo omejeni »Slovenski Narod«, ker jih že prezreti ne more. Le sistema noče nihče videti. Popolnoma v zvezi s tem sistemom in njegova posledica je upokojitev sposobnih slovenskih orožniških častnikov — celo »Sl. Narod« se je radi brezprimerne krivičnosti in nesmiselnosti teh upokojitev razburil, čeprav le bolj na naslov svojih naročnikov. Na njih mesta pridejo kajpada nesposobni srbski častniki, ki ne poznajo raz-

mer in ljudi. Ali kaj bi to srbski vladi! Glavno so korita, in teh je v Sloveniji precej, zlasti če se pomeče polagoma vso slovensko inteligenco na cesto.

V tem pa, ko se v Sloveniji reducira sposobno uradništvo, prinašajo »Službene Novine« dolge kolone novih imenovanj. In v tem, ko ustanavljajo Srbi mesta za generalne ravnatelje, ki jih ni treba, odpuščajo nameščence nižjih činov, ki jih je treba. Kaj če so sposobni in pridni ljudje zato postavljeni na ulico, da nesposoben človek sedi pri koritu in žre! Kaj zato, če trpi promet in celo slovensko gospodarsko življenje z njim. Bo pa zato napredovalo zenačenje in ko bo Slovenija na ravni Albanije, bo tudi »ujedinjenje« popolno.

»Slovenski Narod«, in kar je še druge slovenske žurnalistike, bo mamljalo o hujskanju. Toda ne hujskamo mi, hujskajo dejstva. Če se »Narodovi« uredniki niso obdali s samostansko klavzuro, slišijo lahko vsak čas, kako sodi o srbskem režimu tista inteligenca, ki se ji je včasih prav ta režim zdel vzor vzorov in ki ne spada v naš krog. Pri tem sliši lahko besede, ki jih ne smemo zapisati, ker ne pišemo za državnega pravdnika, temveč za svoje naročnike.

Čas je, da označimo vsa ta imenovanja raznih generalnih ravnateljev, vse redukcije, vsa ustvarjanja korit za Srbe in njih podrepnike v Sloveniji za to, kar so: za Slovincem škodljive in sovražne akte. Trde so te besede, ali ne najdemo drugih. Zakaj glede škodljivosti gotovo ne dvomi nihče. Samo logični zaključek pa je, da je naš škodljivec tudi naš sovražnik.

Zlato in papir.

Nedavno pred izbruhom svetovne vojne je izdal nemški vseučiliški profesor Knapp na svetlo knjigo, v kateri je zagovarjal nov nauk o denarju. Bistvo njegovega novega nauka je, da za papirnat denar ni potrebno zlato kritje, ampak da zadostuje že garancija države, da je papirnat nakaznica na gotovo količino gotove vrste blaga polnovredna.

Ta novi nauk je vzbudil takoj ob svojem porodu veliko senzacijo med finančniki in našel je glasen odmev v svoj prilog in proti sebi. Takrat namreč ni svet mislil na vojno. Danes pa se človeku zdi, da je bila tista knjiga napisana ne samo kot nova učna teorija, ampak naravnost kot ena izmed številnih finančnih priprav na svetovno vojno.

Danes stoka in poka celokupno gospodarstvo vseh evropskih držav pod silno težo papirnatega denarja. Vsled papirnate poplave trpi nele gospodarstvo od vojne naravnost prizadetih držav, ampak indirektno trpe tudi države z dobro valuto, kakor je n. pr. švicarska. Ves evropski papirnat denar nosi sicer garancijo države na sebi, ki ga dajejo tiskati, a kljub državni garanciji je cel papirnat hrib prav malo vreden!

Vsak denar, tudi zlat ali srebrn, ni nič drugega kakor nakaznica na blago. Predočimo si to z vzgledom. Kmet ima na jesen na prodaj nekaj žita. Spomladi bo pa potreboval orodje. Če misli kmet, da bo na jesen prodal žito po ugodnejši ceni kakor na spomlad, orodje pa na spomlad cenejše kupil kakor na jesen, potem bo žito prodal na jesen. Za prodano žito bo dobil denar, kakoršenkoli denar: zlat, srebrn ali papirnat. Ta denar, ki je nakaznica za nakup drugega blaga, n. pr. orodja, bo spraval do spomladi, ko bo šel kuopvat orodje.

Pri nakupu orodja pa se mu lahko zgodi to-le: Če bo hotel plačati z zlatom, bo orodje dobil po gotovi ceni brez vsakega prigovarjanja. Isto bo s srebrnom. Zlato in srebro se namreč ne da delati poljubno, in državni »štampel« na cekinu je jamstvo, da ima cekin res pravilno težo. Drugače pa je s papirjem. Papirnatga denarja lahko natisnejo, kolikor

ga hočejo, tudi mnogo več, kakor imajo v zalogi zlata. Papirnat nakaznica velja namreč le toliko, kolikor je z zlatom »krito«. To se pravi: Če imam toliko zlata v zalogi, da vsak bankovec lahko zamenjamo za zlato, je papirnat nakaznica vredna toliko, kakor odgovarjajoča vrednost cekina. Če imam le polovico toliko zlata v zalogi, kolikor imam bankovcev, je vredna papirnat nakaznica le še polovico toliko, ali pa eno desetino, ali eno stotinko itd.

Državna garancija na papirnatem denarju je vredna torej le toliko, kolikor je vredno državno poštenje in državni kredit. Papirnat denar poštenih držav, torej takih, ki dajo natisniti le toliko papirnatega denarja kolikor ga res lahko zamenjajo z zlatom (ali polnovrednim blagom), je polnovreden, to je zlato (dolar, švicarski frank, angleški funt itd.). Papirnat denar onih držav pa, ki dajejo danes tiskati denar tja v en dan, je malo ali nič vreden, ker na same obljube resen in soliden trgovski svet ne da nič, ampak je treba nekaj imeti, in sicer je treba imeti zlato (blago), če hočem imeti kredit in zupanje.

Če se začno torej vrteti v državnih tiskarnah stroji noč in dan in bruhati iz sebe nepregledne množine papirnatega denarja oziroma nakaznic na blago, ki ga pa nikjer ni, takrat postanejo te nakaznice malo ali nič vredne. Svet pravi takrat, da »valuta (vrednost denarja pada.« Kaj to pomeni za vsakega človeka, ki ima papirnat denar, smo čutili in še čutimo vsi. Takrat začno ljudje »denar« zametovati in zaničevati in vse skuša dobiti v svoje roke le blago ali pa pravi zlati denar (navadno »tujo« ali »zdravo« valuto). Za svoje blago hoče namreč vsak dobiti zopet pravo, zlato ceno, ker ni nihče več tako trapast, da bo dal mernik žita za denar, s katerim si čez dva tedna lahko kupi le še navaden pipec, ampak vsak hoče dobiti za mernik žita zopet mernik žita, čeprav v drugi obliki.

Dandanes ljudje čimdalje bolj spoznavajo, kakšen ogromen »švin-del« so zagrešile vse države, ki so začele tiskati denar brez konca in kraja in zato papirju ne verjamejo več.

Začenja na se drug „švindl“. Papirnat denar je sicer malo vreden, toda neko vrednost ima le. Miljon papirnatih kron je še vedno prav lepa reč, samo imeti ga je treba. So pa ljudje, ki so si znali teh papirnatih milijonov nagraditi prav lep kup. Kakšne namene imajo sedaj ti ljudje s svojimi papirnatimi milijoni?

Ti ljudje stremijo v prvi vrsti za tem, da se valuta „dvigne“. To se pravi: Papirnat milijon se s pomočjo ljudskega dela, z novimi davki itd. počasi začno spreminjati v zlato! Tako je n. pr. tisti, ki si je pridobil pred 3 leti milijon čeških kron, danes prav bogat mož, ker je češka krona danes mnogo več vredna kot je bila pred 3 leti. Češka krona pa se ni dvignila po zaslugi dotičnega „miljonarja“, ampak na račun pridnosti in varčnosti češkega delovnega ljudstva. Tako bi bilo tudi pri nas, če bi se valuta „dvignila“ in mnogo ljudi, ki imajo danes slučajno denar in ne blaga, bi čez noč obogatili.

To pa ravno tako ni prav, kakor ni bilo prav, da so vsled valutnega

padca pred vojno najrevnejši ljudje izgubili vrednost svojih prihrankov. Zato opazamo povsod, kjer se ljudje zavedajo te nove nevarnosti, **prizadevanje, da se valuta ustali**. Krasen primer v tem oziru nam daje Nemška Avstrija. Nemška krona, ki je tako dolgo „padala“ **ima danes svojo stalno vrednost**. Ni sicer v primeri z zlatom vredna mnogo, ampak vsaj to, kar je vredna, je vredna danes in jutri. In če plačujejo v Avstriji davke tako redno kakor so jih plačevali prej, če dobivajo uradniki svoje plače tako redno kakor prej in v odgovarjajočem številu kron, in če krona ostane jutri toliko vredna kot danes, potem je jasno, da je ljudem čisto vseeno, če dobivajo mesečno 100 starih zlatih goldinarjev ali pa 2 ali 3 milijone papirnatih kron — glavno je, da dobe za svoje papirne krone toliko blaga kakor prej za 100 zlatih goldinarjev.

V Avstriji imajo torej danes pravzaprav že zlato valuto, samo da jo izvažajo bolj „na dolgo“. To pa so dosegli s **stalnostjo vrednosti** nemške

krona. In če bi danes zamenjali v Avstriji papirne krone z drugimi — n. pr. v razmerju ena na deset tisoč, bi bilo to čisto lahko izvedljivo, ker bi potem pač za 1 novo krono dobili toliko blaga kakor ga dobe sedaj za 10 tisoč. Predpogoj take zmenjave pa je stalnost denarne vrednosti. Posebno verjetno sicer ni, da bo do take zmenjave prišlo, ker dunajski ljudje bi tudi še radi nekaj profitirali na „dvignu valute“ (glej zgoraj), toda dobra državna uprava tako lepe račune lahko precej pokvari.

Sedaj pa pogledimo, kako je pri nas? Ali je kaj upanja, da se vrednost našega denarja ustali? Malo ga je ali pa nič! Zato bomo morali vsi skupaj še dolgo računati s „švindlom“: ali na padec ali pa na dvig denarne vrednosti.

Vinska trgovina bo znatno trpela zaradi silnega povišanja tovornih tarifov na železnicah. Prevoznina bo zvišana za 100 procentov, torej bo še enkrat tolikšna kakor doslej. — Vinske cene na Hrva-

škem v okolici Zagreba se gibljejo okoli 16 do 18 kron za liter 8—9 procentnega vina. V Dalmaciji se cena vinu dviga. Največ dalmatinskega vina pokupijo Italijani, ki vozijo vino v Trst in od tam v Avstrijo, ker imajo z Avstrijo sklenjeno posebno tozadevno pogodbo. Na Češko našega vina ne bo mogoče prodajati, ker znaša uvozna carina 5 čeških kron od litra.

Prvorsten premog so odkrili blizu Pragerskega. Izkoriščala ga bo neka angleška družba.

Žitne cene v Vojvodini. Pšenica 1360 kron, ječmen 1200 kron, oves 940 kron, koruza 1090 kron, pšenična moka št. 0 pa 2120 kron.

Vrednost denarja. V Švici stane 100 kron 1 frank 48 centimov. Na zagrebški borzi pa velja 1 dolar do 380 kron, 1 lira 16 kron, 1 češka krona pa okoli 11 naših kron.

IZDAJA LJUBLJANSKA ORGANIZACIJA SLOV. AVTONOMISTOV. Odgovorni urednik Jože Petrič. Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Papirna trgovina IVAN GAJŠER
Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 2.
ima v zalogi

razne pisarniške in šolske potrebščine, poslovne knjige, pismeni, trgovski in uradni papir vseh vrst, po konkurenčnih cenah.

Cerkvenim zborom!

Izšla so nova dela skladatelja
Karla Adamiča

12 **Mašnih pesmi** za mešani zbor, part. 30 Din, glasovi po 6 Din. 6 **Evharističnih pesmi** za mešani zbor, part. 15 Din. Glasov ni. **Staroslovenska maša** za mešani zbor, part. 25 Din, glasovi po 5 Din. **Lavretanske litanije** v čast Svetogorski M. B. za mešani zbor part. 8 Din. **Staroslovenska maša** za moški zbor, že razprodana, samo še par izvodov, part. 25 Din. Papir je najboljše kvalitete. Zaloga je ograničena. Denar se pošlje naprej, ter priloži za poštino; pošilja se tudi s povzetjem. Naroča se na naslov:

Karlo Adamič
p. Koprivnica, Hrvatska.

G. organistom 25% popusta, pri part. torej: Mašne 22 Din, Evharistične 11 Din 25 para, Staroslov. maša 18 Din 75 para, Litanije 6 Din.

IVAN JAX IN SIN
LJUBLJANA, GOSPOSVETSKA C. 2.

Šivalni stroji

10 letno garancijo

izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz tovarne v Lincu. Ustanovljena l. 1867. Došlo je ravnokar večje število strojev za vsako obrt. Vezenje poučuje brezplačno.

Pisalni stroji
Adler in Urania.
Cenik zastoj in franko.

Kolesa iz prvih tovaren:
Dürkopp, Styria, Waffner in motorete na prvo kolo.

GUMI

obročke za Rex in Wecksteklenice, sesalke za otroke, vinske in vodne cevi, pnevmatiko za kolesa kakor vse druge higijenične, tehnične gumi izdelke kupite najceneje pri gumi specialistu

M. I. Nerat

MARIBOR, SLOVENSKA ULICA št. 12.

Viktor Šober

Ljubljana, Sv. Jakoba trg št. 4.

Trgovina špecijskega blaga, moke, žganja i. t. d. Cene nizke, postrežba točna.
Kupujem vsakovrstne deželne pridelke.

Nova knjiga!

V Blasnikovi tiskarni je izšla knjiga:

Dr. Dragotin Lončar
Politika in zgodovina,

ki obsega na 150 straneh pet oddelkov: A. Življenjepisi (Masaryk, Krek, Mahnič, Svetec, Susteršič in Tavčar), B. Za Jugoslavijo, C. O ustavi v Jugoslaviji, D. O socializmu in komunizmu, E. O slovenski politiki (Zakaj smo izgubili Koroško in Primorsko). Slovenci kupujte in čitajte! Cena Din 30.—. Po pošti Din 30:60.

Knjigarne in prodajalci popust.

Vežan „Avtonomist“

iz leta 1922. se proda. Cena Din 90.—. Dobi se v upravi. Tam se dobe tudi

„Novi zapiski“

letnik 1922. Nevezan izvod Din 25.—.

Antikvarijat, knjigarna

HINKO SEVAR

Ljubljana, Stari trg 34

kupuje in prodaja različne knjige v vseh jezikih po ugodnih cenah.

POLHOVE KOŽE

in kože od vsake divjačine kupuje skozi celo leto trgovec z usnjem

D. ZDRAVIČ

LJUBLJANA, Sv. Florjana ul. 9.

Kat. Widmayer

„Pri solncu“ za vodo, Ljubljana.

Priporočam: Perilo za gospode, gospe in otroke, velika zaloga nogavic, otroških oblek, vsa oprema za novorojenčke. **Specialteta:** Volnene jopice, manufakturno blago, odeje (kovtre) itd. Cene in blago brez konkurence.

„OLLA“

higijenska gumi po nizkih cenah se dobi in jo razpošilja s poštним povzetjem

„URAN PARFUMERIJA“
Ljubljana, Mestni trg št. 11.

POZORI

Alojzij Pauschin
Ljubljana, Wolfova ulica.

Zaloga stekla in porcelana. Stekla za ure, umivalne in kuhinjske garniture ter vse v to stroko spadajoče predmete. Prevzemanje vseh steklarskih del.

POZORI

V Bohinj!

V najlepši legi ob Bohinjskem jezeru se nahaja **hotel Sv. Duh** s 30 opremljenimi sobami in novo vpeljana električno razsvetlavo v sobah. Čolni in kopališče na razpolago. Izvrstna kuhinja. Postrežba točna in solidna. Cene zmerne.

Za mnogoštevilen obisk se priporoča

Feliks Seljak, hotelir.

Paviljon H št. 290

Pisalni stroji,
razmnoževalni
aparati,
računski stroji.

The Rex Co.

Pisarniško
pohištvo ter
vse pisarniške
potrebščine.

Ljubljana, Gradišče 10. Zagreb, Duga ulica 32.

Ustanovljeno 1906.

Ivan Pakiž

Ljubljana, Stari trg 20.
Velika zaloga stenskih ur
in budilk, svetovno znane
tovarne „Junghans“.
Vsakovrstne precizne švi-
carske žepne ure, izbira
zlatine, srebrnine in je-
dinega pribora.

Perilo

čevlje
klobuke

ter razno modno in galanterijsko blago
kupite najbolje pri

Jakob Lah,

MARIBOR, GLAVNI TRG ŠTEV. 2.

Čistilo

(krema) kakor Ilirija, Jadran, C. in
M. Cipulin, ličilo, mast za usnje, črnilo,
olje za šivalne stroje, pečatni vosek,
dišeče milo kupite najceneje pri

OSVALD DOBEIC, Ljubljana,
Sv. Jakoba trg 9.

BRATA BRUNSKOLE

d. z. o. z.

LJUBLJANA, Židovska ul. 5.

Priporoča se cenjenemu občinstvu na novo
otvorjena konfekcija za dame in gospode.
Modni salon. Naročila po meri se sprejemajo.
Konkurenčne cene. — Postrežba solidna!

Priporočamo

drogerijo, parfumerijo in fotomanu-
fakturo I. C. Kotar Ljubljana Wolfova
ulica, kjer ste vedno najkulantneje
postreženi.

Import „Slovenija“ Export

Trgovsko podjetje z deželniimi pri-
delki. Zastopstva in komisijska skladišča.
Ljubljana, Gosposka ulica 4.
Če hočete dobro prodati ali kupiti vse
deželne pridelke obrnite se na našo
tvrdko.

Mlinska sita

in najugodnejši nakup manufakturnega
blaga za obleke in perilo
priporoča

Anton Schuster

»pri Tončku«, Ljubljana, Mestni trg 25

Oblast. avt. civ. inž.

A. ŠTEBI

tehnična pisarna, Ljubljana,
Dunajska cesta 1a (v palači Ljublanske
Kreditne banke).

Projektira električne centrale, posvetuje
občine in privatnike ter daje strokovna
mnenja.

G. Besednik in dr.

Ljubljana, Prešernova ul. 5.

Trgovina in industrija zdravniškega orodja,
ortopedičnih aparatov, umetnih udov, vseh
vrst bandaž, trebušnih in kilnih pasov, ob-
vez, ravnodržalcev, ter vse higijenične pri-
prave za postrežbo bolnikov, priprave za
ordinacije, operacije v bolnišnicah sanatorijih
in drugih ostalih zavodov i. t. d.
Bakrenje, niklanje. Popravila, brušenje.

Papir

pisemski, svilen, krep, ovojni, havana,
kuverte, noteze, vpisalne knjižice pisar-
niški, trgovski, konceptni in razglednice
na debelo pri

OSVALD DOBEIC, Ljubljana
Sv. Jakoba trg šte. 9.

IVAN SAX, Ljubljana

Stari trg šte. 8,

priporoča svojo trgovino manufaktur-
nega blaga in obleke domačega izdelka
po najnižjih cenah. Izdeluje tudi obleke
po naročilu!

Teodor Korn, Ljubljana

Poljanska cesta št. 8

se priporoča cenj. občinstvu za
izvrševanje vseh

**kleparskih in vo-
dovodnih instala-
cijskih del kakor
tudi za pokrivanje
streh.**

Vsa stavbinska in kleparska dela
v priznani solidni izvršitvi. Pro-
račun brezplačno in poštne pro-
sto. Popravila točno in po najnižji
dnevni ceni. Ambalaža in pločevine.

Nogavice

vezenino, sukanec Trident in veriga,
naramnice, D. M. C. prejca jedilno
orodje, žlice, vilice, nože, glavnike itd.
priporoča veletrgovina

OSVALD DOBEIC, Ljubljana,

Sv. Jakoba trg 9.

Jermena

za cepe in za čevlje, kože, biče, bičev-
nike, razne krtače, čevljarsko prejo in
papirnate vrečice nudi po najnižjih
cenah

OSVALD DOBEIC,

Ljubljana, Sv. Jakoba trg 9.

Arhitekt in mestni stavbenik

VILJEM TREO LJUBLJANA

Gosposvetska cesta šte. 10.

Telefon inter. št. 103. Ustanovljeno 1850.

se priporoča za zgradbe vseh
vrst.

Izvršuje načrte in proračune.

SLAVENSKA BANKA D. D.

PODRUŽNICA LJUBLJANA

preje Jugoslov. Union-Banka

Zagreb, Beograd, Bjelovar, Brod n. S., Celje, Du-
brovnik, Gornja Radgona, Kranj, Maribor, Monoš-
tor (Baranja), Murska Sobota, Osjek, Rogaška Sla-
tina, Sombor, Sušak, Šabac, Šibenik, Skofja Loka,
Velikovec, Vršak. Agencija: Buenos Aires (Argen).

AFILIJACIJE: Budapest: Balkan Bank r. t., Split: Jugosl.
industrij. banka, Wien: Bankhaus Robert Aleksander.

Delniška glavnica 200,000.000 K

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje. Vloge na 5% na
vložne knjižice se obrestujejo do nadaljnjega po 5% letno.

Stavbno podjetje

Anton Černe, Ljubljana

Linhartova ul. 9. - Sv. Petra c. 23

Izvršuje

**vsa v to stroko spa-
dajoča dela najceneje
in najsolidnejše.**

Izgotavlja načrte, od naj-
priprostejše do naboga-
tejšje izvršbe.

Prospekti na razpolago.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje!

Ljudska posojilnica v Ljubljani

Miklošičeva cesta št. 6 (tik za franč. cerkvijo)

obrestuje hranilne vloge in vloge na tekočem računu od 1. januarja 1923 po

5%

brez odbitka rentnega in invalidnega davka.

Ljudska posojilnica v Ljubljani je
največja slovenska posojilnica in je
imela koncem decembra 1921 nad
110 milijonov kron hranilnih vlog
in nad 1,100.000 kron rezervnih
zakladov. — Posojila se dovoljujejo
na osebni kredit (proti menici), na hi-
poteke in v tekočem računu.

Lepa priložnost!

Ob priliki III. Ljubljanskega veesejma obiskujte tudi staro znano
Prod. zadrugo kotlarjev, kleparjev, inštalaterjev
LJUBLJANA, Kolodvorska ulica števil. 18.

V celi Jugoslaviji priljubljeni kotli. Izdeluje se vse vrste bakrenih kotlov za žganjekuho, pralnice, štedilnike i. t. d. Na razpolago še drugi oddelki: kakor splošno kleparstvo, ključavničarstvo, vodovodna inštalacija itd. Prevzema se tudi vsakovrstne predmete iz različnih kovin v autogenično varjenje.

Vsa naročila točna in solidna. — Blago zajamčeno.

„SLOGRAD“

Slovenska gradbena in industrijska d. d. Ljubljana

Izvršuje:

Stanovanjske hiše, trgovska poslopja, železobetonske konstrukcije, vse vrste vodnih naprav na podlagi 25 letnih izkušenj.

Specijaliteta:
 Železobetonske cevi za vodne naprave in vodovode.

Telefon interurb. št. 180
 Brzjavi: Slograd

Tehn. pisarna Ljubljana št. 7
 Frankopanska cesta št. 151.

Zastopa:

Patent drja inž. Emperger za izvrševanje konstrukcij iz armiranega betona z litoželeznimi vložki za vis. tlačne napetosti (kakor pri skladiščih, »silos«, mostovih in podobno). Izdeluje vse vrste tehničnih projektov in statičnih proračunov.

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani

prodaja

premog
 iz slovenskih premogovnikov vseh kakovosti v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo, kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava na debelo

inozemski premog in koks vsake vrste in vsakega izvora ter priporoča posebno

la čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog, črni premog in brikete.

Naslov:

PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG d. d. v LJUBLJANI, Miklošičeva c. št. 15./II.

Trgovska banka d. d., Ljubljana

PODRUŽNICE:

Maribor, Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec, Slovenska Bistrica

Šelenburgova ulica številka 1.

(PREJ SLOVENSKA ESKOMPNA BANKA)

KAPITAL IN REZERVE DIN 17,500.000.—

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Brzjavi: Trgovska

Telefoni: 139, 146, 458

EKSPozITURE:

Konjice, Meža-Dravogr., Ljubljana (menjalnica v Kolodvorski ulici)

INDUS D. D. preje Carl Pollak

Tovarne usnja in usnjatih izdelkov: Kranj, Ljubljana, Vrhnika.
 Centralna pisarna LJUBLJANA, Sv. Petra cesta 68. Telefon št. 528.

I. Industrija usnja:

A. Vegetabilno (čreslostrojeno usnje):

1. Kravine, rjave, črne, in chagrin, ter za mehove in strehe;
2. kipsi;
3. teletine;
4. ovčine in kozine;
5. vachettes:
  - a) mazane, rjave in črne,
  - b) barvane za mobilje, tapeciranje in konfekcije;
6. svinjine (specijaliteta):

a) za fino jahalno opremo, barvane in naravne,
 b) za kovčege,
 c) za mobilje in galanterijsko konfekcijo (portemonnais, portefeuilles in knjigoveštvo);

7. podplati:

- a) trovložni hrastostrojani podplati, b vache;
8. croupioni za izdelavo transmisijskih jermenov:
  - a) specialno strojeni (angleški sistem),
  - b) hrastostrojani.

B. Chrom - usnje:

1. box-calf, črno in barvano,
2. chevreaux,
3. chrevette,
4. chrom-usnje za izdelavo nogometnih žog,
5. chrom-usnje za izdelavo jermenov.

C. Galun - usnje

za izdelovanje vezilnih in šivalnih jermenov.

D. Lak - usnje:

1. box-calf,
2. chevreaux.

II. Industrija usnjatih izdelkov:

A. Čevljarški izdelki:

1. čevlji za strapae,
2. " " rudnike,
3. " " sport in nogomet,
4. " " po vojaškem vzorcu,
5. sandale.

B. Konfekcija transmisijskih gonilnih predmetov:

1. specialni stroj,
2. hrastov stroj,
3. chrom-stroj,
4. jermenov za šivanje in vezanje transmisijskih jermenov.

C. Konfekcija za

dokolenice (gamaše), nogometne žoge, torbice, portefeuilles itd. iz vegetabilnega, chrom- in lak-usnja, nahrbtniki, sportni pasovi itd., trnje torbice.

Ljubljanski veliki semenj paviljon 1, številka 394.

Ljubljanski veliki semenj paviljon 1, številka 394.